

ומצאתי אח"כ בגמרא פ' כיצד מברכין דל"ו א' דעביר איניש דשרי זמית (שהוא קצף) לפומיה, אבל קמחא דשערי הואיל וקשה לקוקאייני לא ליברך עליה כלל, קמל"ן כין דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי וע"ש בתוס', וא"כ ה"נ בעי ברוכי, ע"כ.

ועוד יש לומר שיברך דעי"ש בגמ' שיש תקנה למי ששתה קצף, מלבד לקצף של מים.

ויש לעיין אם קצף שעולה מחמת שפיכה וכמי שמוזג משקה תוסס על רכז של מיץ וכדו' שאז נהיה קצף, ואינו מחמת רתיחה או תסיסה שיש בין אם גם הוא מדיק, שאפשר שכיון שמיד הוא נמס אין בו ממשות, אך בגמ' שם מדובר על קצף שיש למים וכן הבאנו בסי' קע שהסתפק השל"ה בכהאי גוונא (קדושת האכילה קמ"ו וז"ל: שמעתי, שזה האופיא מיירי מה שמעלה החביות כשהוא תוסס, אבל כשעושה אופיא כששופך משקה בכלי זה, האופיא הוא משקה, מכל מקום נכון לזהר גם שם, כי חמירא סכנתא מאיסורא, עכ"ל).

ויש עוד להוסיף מברא, שקצף הנעשה מיין וכדו' הוא התאדות של גזים שנוצרים בתהליך התסיסה של המשקה, וכן בבישול וכדו' מתאדה הגז שבמאכל, משא"כ בקצף שנעשה בשפיכת משקה שהואיר המלווה את שפיכת המשקה מתערב במשקה, ושוב עולה למעלה, ומחמת שומעיות המאכל ושאר חומרים וכדו' נתפס האויר בבועות, ויש קצף שנעשה מחמת עידוב של חומר חומצתי עם חומר בסיסי כחומץ עם סודה לשתיה שמשחרר את הגז שבמים, ויש לדון גם על קצף זה.

ובצוואות ר' אליעזר הגדול (אות סו) איתא: בני אל תאכל בשר בעוד שממלקת ההבל בין צלי בין מבושל, ע"כ. ובשיירי מצוה שם למד שהוא מחמת הזוהמא של המאכל שנמצאת בקצף, וא"כ יש לדון שקצף של שתייה מוגזת, אין בו חשש.

ומצאנו בקה"י (החדשים חולין סי' מג) שכתב: לא ראיתי נזהרים מלשתות ולהמתין עד שישקוט האבעבועות ואולי י"ל דהאידנא כיון דדשו ב' רבים שומר פתאים ה' וכדאשכחן בע"ז ל: ובשבת קכט: וביבמות עב. אכן אולי זהו דוקא כשהז"ל התירו מטעם דשו בה רבים משא"כ בדבר דדשו בזמנינו וצ"ע. אך עיין בסי' ג שהרמ"א כתב מסברא ששומר פתאים ה' אין

הוא או מין לפת, או מין פרי ידוע הדומה לתמר, או קפה.

ברכת קצף תבשיל

בסוד הביא שרבינו האי פ"י זמית שהוא הקצף העולה על רתיחת הקדירה, ובספר הנר (ברכות ט) כתב "יעקרינן מתל מדקה קרצת" עכ"ל. וכתב המניה שם שאולי כוונתו כדברי הטור,

ויש לעיין אם מדובר גם על קדירה שמבשלת מיני ירקות, שברכת המרק והמאכל כברכת הידקות שבתוסה, או שמדובר על מאכל שברכתו שהכל, והחיידוש שגם קצף יש בו ממשות אכילה לברך עליו, ואם הקצף הוא של מי שלקות או יברך עליו כברכת מי השלקות.

אוצר החכמה

ועיין בערוך השלם שביאר דברי הטור שזמית הוא מלשון זוהמת המאכל [וכן פירש הר"א].

ועיין בב"מ (ג.) שכל הקרוי זוהמא ליסטורון, הוא כף גדולה שממלקין בו זוהם הקדירה והקלחת לצדדין, ואפשר שכאן אין הכוונה על אכילת קצף, אלא על אכילת המאכל שנמצא בקצף שהוא אינו ראוי כ"כ, ואפילו במי שלקות יברך עליו שהכל, ועיין בבני ציון.

הקושיא מחזק הנעשה מאכילת קצף - עיין במה שהבאנו בסי' קע, כב באכילת קצף מדברי הגמ' (חולין קה:) שהוא מדיק, ושהישר"ש הביא גמ' זו וציין לו תא"ר והפרמ"ג, וציין לדברי שר"ע הגר"ד (שמירת הגוף ט) שכתב: השוטה רתיחה העולה על גבי משקה קשה ליריין הבאין מן החוטם והמנפחה בפיו קשה לראש והדוחק אותה לצדדים קשה לעניות, ע"כ.

וכן כתב באור חדש (ברכות שהכל טו) קצף העולה על רתיחת הקדירה מברך שהכל (לחם רב טו רבינו האי). ונ"ל חיים הא דאמר ואמר אב"י מדיש הוה אמינא הא דלא שתי אופיא (אישקס"א) משום מאיסותא, א"ל מר משום דקשא לכרסם (יריד"ן הבאים מן החוטם), משתייא קשא לכרסם. מינפח ביה קשיא לרישא, מרחייא (ביד לצדין) קשיא לעניותא, מאי תקנתיה, לשקעיה שיקועי (בתוך המשקה עד שיכלה מאליו), וא"כ הואיל וקשה הוה כחומץ וכשמן דית דאין מברכין עליהן כלל, וי"ל דאפשר לחלק בין קצף לאופיא. או אפשר דעל אופיא נמי מברך אי שקעיה שיקועי כגון דהוי קימנא.